Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet

Eduskunnan ympäristövaliokunnan asiantuntijakuuleminen 1.12.2023

Asia: E 49/2023 vp Ennakkovaikuttaminen EU:n 2040 ilmastotavoitteiden asettamiseen

Maa- ja metsätalousministeriö (MMM) kiittää mahdollisuudesta tulla kuultavaksi EU:n vuoden 2040 ilmastotavoitteita koskevan muistion e-kirjelmästä. MMM on osallistunut e-kirjeen valmisteluun. MMM yhtyy e-kirjelmässä esitettyihin vaikuttamistavoitteisiin.

MMM:n näkökulmasta haluamme nostaa esille seuraavat näkökulmat.

Pitkäjänteinen ilmastopolitiikka ja tavoitteet luovat toimijoille ja investoijille varmuutta tulevaisuuden päätöksien tekoon. MMM katsoo tätä kotimaisen maa- ja metsätalouden, metsä- ja kemianteollisuuden raaka-aineen ja ruoantuotannon turvaamisesta käsin. Valtioneuvoston työjärjestyksen mukaan MMM koordinoi ilmastonmuutokseen sopeutumista valtioneuvostossa.

Maatalous ja maankäyttösektori

Komission alkuvuodesta 2024 antamalta tiedonannolta toivomme mahdollisimman selkeää kuvaa vuoden 2030 jälkeisestä ilmastopolitiikan kokonaisuudesta myös sen vuoksi, että voimme kansallisesti arvioida, miten tulevat ehdotukset sopivat Suomen luonnonolosuhteisiin, toimintaympäristöön tai eri sektoreiden tuotannon ja teollisuuden infrastruktuuriin.

Ruoantuotanto on maatalouden tärkein tehtävä ja huoltovarmuuden perusta kuten e- kirjeessä hyvin todetaan. Vuoden 2030 jälkeisen ajan arkkitehtuuria koskevissa tarkasteluissa tulee huolehtia siitä, että EU:n toiminnasta tehdyssä sopimuksen (SEUT) artiklassa 39 asetetut EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteet eivät vaarannu. Lisäksi tulee huolehtia politiikkajohdonmukaisuudesta EU politiikan eri lohkojen välillä.

Maatalouden ilmastotoimia voidaan osaltaan viedä eteenpäin EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) kautta ja nykyinen CAP sisältääkin koko joukon myös ilmastotoimia. CAP:n päätavoite on kuitenkin ruoantuotanto ja ruokaturvan varmistaminen EU:ssa. CAP:in kautta ei olekaan mahdollista tai tarkoituksenmukaista toteuttaa kaikkia maatalouden ilmastonmuutoksen hillintä- tai sopeutumistoimenpiteitä, vaan käyttöön tulisi olla mahdollisuus ottaa myös kansallisia toimenpiteitä.

Uutena avauksena EU:n komission ilmastopääosasto (DG CLIMA) on pitänyt esillä mahdollisuutta laajentaa päästökauppajärjestelmä koskemaan maataloussektoria. Mikäli EU:n komissio päätyy ehdottamaan tätä osana 2040-tavoitetta, merkittäviä kysymyksiä ovat soveltamisalan laajuus suhteessa ruoantuotannon arvoketjuun (esim. lannoiteala, kauppa, elintarviketeollisuus ja tuottajat), päästökauppatulojen kohdentaminen maataloussektorille ja päästökaupan suhde muuhun EU:n ilmastoarkkitehtuurin muutokseen. Päästökaupan laajennuksen vaikutus ruuan hintaan on merkittävä yhteiskunnallinen kysymys. Onkin syytä arvioida, millainen päästökauppamalli sopisi Suomen olosuhteisiin siten, että se turvaa ruoantuotannon toimintaedellytykset sekä on hyväksyttävä, oikeudenmukainen, ymmärrettävä, ja kustannustehokas soveltaa.

Kun komissio julkaisi 55-valmiuspaketin lainsäädäntöehdotukset kesällä 2021, sisältyi niihin myös LULUCF-asetuksen uusiminen. LULUCF-asetuksessa komissio ehdotti AFOLU-sektorin (agriculture, forestry and land-use) muodostamista sekä sektorin nettonolla-tavoitetta vuodelle 2035. Tätä ei kuitenkaan hyväksytty kolmikantaneuvotteluissa. Komissio ei ollut tehnyt

taustamateriaaleihin suunnitelmaa, miten tuon tavoitteen taakka olisi jakautunut, eivätkä jäsenmaat voineet sitoutua sellaiseen epävarmuuteen.

Pääpainon ilmastotavoitteissa tulisi olla päästövähennyksissä ja maankäyttösektorin toimilla voidaan osaltaan tukea ilmastonmuutoksen hillintää. Suomi on avoin tarkastelemaan muutosta AFOLU-sektoriin, jossa maatalous- ja maankäyttösektorin päästöt ja poistumat tarkasteltaisiin samassa kokonaisuudessa ja jossa niille voisi olla erillinen tavoite. Maatalous- ja maankäyttösektorin epävarmuudet ovat suuremmat kuin päästökaupan ja taakanjakosektorin muilla laskentaluokilla. Maatalousmaahan liittyvien päästövähennystoimien vaikutus näkyy sekä taakanjako- että maankäyttösektorilla. Siksi kansallisessa maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmassa (MISU) ja keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmassa (KAISU) on samoja toimia.

Maankäyttösektorille kuuluvat metsien hiilinielut. Niitä tulee vahvistaa kansallisen ilmastolain ja EU-velvoitteiden mukaisesti. Metsistä saadaan myös uusiutuva raaka-ainetta, jolla voidaan korvata fossiilisia raaka-aineita ja materiaaleja. MMM näkökulmasta on tärkeää löytää EU-tavoitteissa tasapaino, jolla tuetaan kasvavaa ja kestävää biotaloutta sekä ilmastotavoitteiden saavuttamista.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen

EU:ssa on tehty Unionin laajuinen ilmastonmuutoksen sopeutumisen strategia ja sopeutumisen indikaattoreista raportoidaan Unionille. Sopeutumistoimenpiteet ovat kuitenkin olleen kansallisessa päätäntävallassa. Suomessa sopeutumista ohjaa kansallinen ilmastonmuutoksen sopeutumisen suunnitelma (KISS) sekä eri hallinnon alojen sopeutumisohjelmalta.

Suomi pitää tärkeänä, että sopeutumistoimenpiteistä päätettäisiin edelleen kansallisesti, eikä sopeutumiselle asetettaisi hillintätoimien kaltaisia tavoitteita. Lisäksi sopeutumista koskevia kustannuksia ei tule käyttää perusteena uuden EU-tason rahoitusinstrumentin perustamiselle.

Vapaaehtoiset hiilimarkkinat

Vapaaehtoisten hiilimarkkinoiden osalta parhaillaan valmistellaan lainsäädäntökehikkoa hiilenpoistoyksiköiden sertifioimiseksi EU:ssa. MMM yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa valmistelee ja toteuttaa toimia, jotka tukevat vapaaehtoisten hiilimarkkinoiden toimintaympäristön kehittämistä. Tavoitteena on edistää toimia, jotka tukevat maankäyttösektorin ilmastotavoitteiden saavuttamista: hiilensidonnan lisäämistä ja päästöjen vähentämistä.

Tällä hetkellä on käynnissä neljä Hiilestä kiinni -kehittämishanketta, jotka pilotoivat maa- ja metsätalouden ja maaperän hiilensidonnan ja päästöjen vähentämisen menetelmiä. Hankkeissa arvioidaan laajemmin hiilimarkkinoiden taloudellisia vaikutuksia sekä edistetään hiilikompensaatioita tarjoavien toimijoiden yhteistyötä. Selvitysten pohjalta voidaan paremmin hahmottaa, mikä valtion rooli tulee olla vapaaehtoisilla hiilimarkkinoilla ja niiden tukemisessa.